

Valtiovarainministeriö on pyytänyt lausuntoani hallituksen esityksestä eduskunnalle kuolinpesän sähköistä asiointia koskevaksi lainsäädännöksi. Esitys on rön-syilevä ja sen tarkoituksena on edistää kuolinpesää koskevien asioiden digitalisointia. Esitys kuitenkin sallii myös paperin perukirjan jättämisen verottajalle. Se ei kuitenkaan vastaisuudessa riittäisi, sillä perintövero määrättäisiin aina erillisen perintöveroilmoituksen perusteella.

Esityksen mukaan jokaisessa kuolinpesässä tulisi olla kuolinpesän ilmoittaja ja kuolinpesän yhteyshenkilö. Kuolinpesän yhteyshenkilö olisi se osakas, jonka hoidettavana pesän omaisuus on. Esityksessä ei kiinnitetä huomiota siihen mahdollisuuteen, että kukaan pesän osakkaista ei halua ottaa perintöä vastaan, eikä pesässä ole henkilöä, joka voitaisiin nimetä ehdotettuihin tehtäviin. Kuolinpesä ilmoittajan rooli on osittain ristiriidassa kuolinpesän yhteishallintoa koskevien periaatteiden kanssa. Ilmoittaja yksin voisi tehdä kuolinpesää koskevia hallintotoimia kuulematta muita osakkaita.

Yksinperimystilanteessa kuolinpesässä ei ole ylimääräisiä ”varahenkilöitä”, joihin voitaisiin soveltaa esitettyjä uusia säännöksi.

Kuolinpesän osakasrekisteriä koskeva ehdotus perustuu ajatukselle, jonka mukaan osa rekisteriin merkityistä tiedoista poimitaan automaattisesti väestötietojärjestelmästä, seurakuntien aluerekistereistä, Kansallisarkiston väestörekisteritiedoista, holhousasiain rekisteristä, avioehtoasioiden rekisteristä ja avio-oikeusasioiden rekisteriin sisällytettävistä tiedoista. Nämä tiedot muodostetaan automaattisesti, jos perittävällä on ollut suomalainen henkilötunnus. Näin ei välttämättä ole aina asianlaita. Perittävä voi olla esimerkiksi ulkomaille muuttanut Suomen kansalainen, joka on merkitty Suomen väestötietojärjestelmään poissaolevaksi. Jos hänen lakimääräiset perillisensä ovat Suomessa ja heillä on oikeus periä kuollut, kuolleen oikeudenomistajista on hankittava selvitys manuaalisesti.

Automaattisesti väestötietojärjestelmästä ja muista rekistereistä kerättävä tieto ei vielä ole kuolinpesän osakasrekisteri, se on korkeintaan rekisterin raakile. Tämä vaihe korvaa nykyisin osakkaille kuuluvan velvollisuuden hankkia kuolinpesän osakkaista kattava virkatodistusketju perukirjan liitteeksi. Rekisteritieto perittävän oikeudenomistajista ei välttämättä ole enää paikkansa pitävä siinä vaiheessa kun perintöverotus toimitetaan tai vaikka se olisikin sitä, tieto voi muuttua paikkansa pitämättömäksi myöhempien muutosten johdosta. Isyys voidaan

esimerkiksi kumota tai vahvistaa perittävän kuoleman jälkeen. Väestörekisteritietojen mukaan perittävän lähimmät perilliset voivat olla hänen vanhempansa, mutta isyyden vahvistamisen jälkeen hänen lähin perillisensä voi olla perittävän kuoleman jälkeen syntynyt rintaperillinen. Omaisuuden osituksen ja perinnönjaon oikaisuun on ryhdyttävä silloin, kun perinnönjaossa on sivuutettu henkilö, jolla on osakkaan asema. Kun perintöön perustuva oikeus voidaan saattaa voimaan kymmenen vuoden kuluttua perittävän kuolemasta, osakspiiri voi muuttua aivan radikaalisti toimitetun perinnönjaon jälkeen. Perillinen on voinut muuttaa ulkomaille ja hänen tuntematon olinpaikkansa selviää vasta vuosia perittävän kuoleman jälkeen.

Kuolinpesän osakasrekisteriin on tarkoitus kerätä tietoja muista rekistereistä samassa yhteydessä kun tietoja kerätään väestötietojärjestelmästä. Tämä on sinänsä myönteistä. Oma käsitykseni on, että esimerkiksi tieto siitä, onko perittävä tehnyt avioehtosopimusta, ei aina tavoita kuolinpesän osakkaita. Sen vuoksi he eivät ymmärrä tilata jäljennöstä avioehtosopimuksesta perukirjaa varten. Vanhoissa avioehtoasiain rekisteritiedoissa ei kuitenkaan ole tietoa puolisojen henkilötunnuksista, mikä saattaa johtaa siihen, että automaattisessa rekisterinmuodostuksessa ei aina tunnisteta oikein avioehtosopimuksen sopijakumppaneita.

Kuolinpesän osakasrekisteri ei ole pakollinen rekisteri. Sen käyttö on kytketty siihen, ottaako kuolinpesä käyttöönsä kuolinpesän osakasrekisterin sähköisen asiain palvelun. Minulle on jäänyt epäselväksi se, miten tuo palvelun käyttöönotto tarkalleen ottaen tapahtuu. Jos kuolinpesä on osakasten yhteishallinnossa, voiko palvelun ottaa kuolinpesän muiden osakkaiden puolesta yksikin osakas vai edellyttääkö palvelun käyttöönotto kaikkien osakasten suostumusta. Samoin minulle on jäänyt epäselväksi se, edellyttääkö palvelun käyttäminen sitä, että kaikilla kuolinpesän osakkailla on oma sähköpostiosoite ja mahdollisuus syöttää informaatiota kuolinpesän osakasrekisterin sähköisen palvelun alustaan ja täydentää kuolinpesän osakasrekisterin tietoja.

Nykyisin pikemminkin pääsääntö kuin poikkeus on, että kaikilla kuolinpesän osakkailla ei ole mahdollisuutta sähköiseen asiointiin. Hyvä esimerkki on tämän päivän todellisuudesta on kuolinpesä, jossa on 20 osakasta. Heistä vain viidellä on sähköposti ja kaikki haluavat kuolinpesän kirjeenvaihdon perinteisessä kirje-muodossa. Sama koskee kuolinpesän asiakirjoja, osakkaat haluavat niistä paperiset kopiot. Jos kuolinpesän asioiden sähköinen asiointi edellyttää sitä, että

kaikilla kuolinpesän osakkailla ja muilla oikeudenomistajille tai ainakin kuolinpesän ilmoittajalla on käytössään henkilökohtainen sähköposti ja riittävät digitaaliset, ehdotettu järjestelmä on utopia, jolla ei ole eikä tule olemaan vastinetta reaalisessa todellisuudessa vuosikymmeniin.

Kuolinpesän osakasrekisteriä koskevan lakiehdotuksen 5 §:n mukaan osakasrekisteri ei ole valmis ennen kuin sitä on täydennetty tiedoilla, jotka eivät ole viranomaisen hallussa. Kysymys on osakkaiden tai jonkun ulkopuolisen, esimerkiksi pankin hallussa olevista tiedoista. Eli tätä osaa kuolinpesän osakasrekisteristä ei voi digitalisoida ennen kuin kuolinpesä on selvitetty siinä laajuudessa kuin se on mahdollista perunkirjoitusajan puitteissa. Nämä ovat tietoja, jotka on kerättävä manuaalisesti ja syötettävä sähköiseen palvelualustaan. Jos kuolinpesä ei sitä ota käyttöön, tiedot voi kirjata asianmukaisesti perukirjaan.

Tällaisen uuden järjestelmän luominen vuosikymmenten aikana vakiintuneen järjestelmän rinnalle ei vaikuta harkitulta ainakaan kuolinpesän osakkaiden kannalta. Uusi järjestelmä edellyttää digitaitoja, joita vanhoilla kuolinpesän osakkailla ei useinkaan ole. Se, mikä on itsestään selvää ohjelmistosuunnittelijalle, ei ole selvää vanhukselle, joka on juuri menettänyt puolisonsa ja huolehtinut hänen hautaamisestaan. Perunkirjoitus vaatii aina oikeudellista osaamista, nykyisin jopa huomattavan laajaa oikeudellista osaamista perhevarallisuus oikeudesta. Kuolinpesän osakasrekisterin raakileen täydentäminen on sen verran vaativa tehtävä, että se voi onnistua koulutetulta juristilta, mutta se ei onnistu ihmiseltä, jolta puuttuu oikeudellista kokemusta. Ei kai tarkoitus ole, että perunkirjoituksen aina toimittaisi juristi. Pesänjakajaa vain harvoin määrätään yksinomaan perunkirjoituksen toimittamista varten, jakajan tehtävänä on jakaa pesä. Pesänjakaja ei selvitä pesää, se kuuluu osakkaille tai pesänselvittäjälle.

Kuolinpesän osakasrekisterin merkittävät tiedot 5 §:n 1 momentin 1 - 3 mukaiset tiedot ovat luontevia tietoja, jotka voidaan poimia tietojärjestelmistä automaattisesti. Sen sijaan 5 §:n 1 momentin 4 kohdan tieto perittävän aikaisemmasta aviopuolisosta ei ole sellainen tieto, joka pitäisi sisällyttää osakasrekisteriin automaattisesti. Viranomaisen hallussa olevista tiedoista ei käy ilmi, onko ositus toimitettu eronneiden puolisoitten kesken, olisiko sitä edes tarvinnut toimittaa sen vuoksi, että puolisoilla oli kokonaan poissulkeva avioehtosopimus ja onko ositus korvattu jollakin muulla toimituksella. Eronneet puoliset ovat voineet muotovapaasti jakaa irtaimen omaisuutensa ja lähteä toinen itään ja toinen

lanteen. Jos eron perusteella ei ole esitetty kymmeneen vuoteen mitään vaatimuksia toista puolisoa kohtaan, lähellä on oletettava, jonka mukaan puoliset ovat luopuneet keskinäisellä sopimuksellaan osituksen toimittamisesta. Jos kuolinpesän osakasrekisteriin merkitään varmana osakastietona entisen puolison tiedot, tämä halvaannuttaa varmuudella kuolinpesän mahdollisuuden määrätä pankissa olevista kuolinpesän varoista ennen kuin pankille on esitetty uskottava näyttö siitä, että ositus on toimitettu. Tieto merkittäisiin kuolinpesän osakasrekisteriin siinäkin tapauksessa, että ositus on toimitettu ja osituskirja on rekisteröity maistraatissa tai Digi- ja väestötietovirastossa. Paperista perukirjaa varten on voitu hankkia lisäselvitystä siitä, onko ositus toimitettu puolisojen kesken ja toimia selvityksen osoittamalla tavalla. Sen vuoksi tämä tieto tulisi kuulua ns. täydentäviin tietoihin.

Kuolinpesän osakasrekisteriä koskevia perustietoja on tarkoitus täydentää 5 §:n 2 momentissa tarkoitetuilla tiedoilla. Ehdotetun 5 §:n 1 momentin 8 kohdan mukaan tieto avioehtosopimuksesta poimitaan viranomaisrekistereistä automaattisesti, mutta se ei vielä kerro mitään avioehtosopimuksen sisältöominaisuuksista. Sen vuoksi ehdotetun 5 §:n 2 momentin 15 ja 16 kohdissa olevat tiedot on erikseen hankittava ja osakasluettelo täydennettävä ehdotuksessa esitetyllä tavalla. Täydentävistä tiedoista puuttuvat kokonaan tiedot sellaisista avio-oikeusmääräyksistä, joita on sisältynyt perittävän hyväksi tehtyyn testamenttiin, hänen hyväkseen annettuun lahjaan ja hänen hyväkseen tehtyyn vakuutuksen edunsaajamääräykseen. Vastaavilla tiedoilla on merkitystä myös silloin, kun testamentti tai lahja on annettu eloonjääneelle puolisoille tai hänen hyväkseen on tehty vakuutuksen edunsaajamääräys ja vakuutettu on kuollut ennen ensiksi kuollutta puolisoa.

Ehdotetun 5 §:n 2 momentin 18 kohdan mukaan kuolinpesän osakasrekisteriin merkittäisiin vain tieto yleistestamentista. Tämä raja on sinänsä ymmärrettävä, koska yleistestamentinsaaja on kuolinpesän osakas. Perittävän tekemä legaatti voi kuitenkin olla niin merkittävä, että sekin tulisi merkitä rekisteritietoihin samalla tavalla kuin legaatti merkitään nykyisin aina perittävän jälkeen laadittavaan perukirjaan. Sivulla 81 säännöskohtaisissa perusteluissa tämä onkin asianmukaisella tavalla todettu, mutta se ei käy ilmi itse ehdotetusta säännöstekstistä.

Ehdotetun 5 §:n 2 momentin 19 kohdan mukaan kuolinpesän osakasrekisterin täydentäviin tietoihin on merkittävä testamentin toimeenpanijan nimi ja muut

yksilöintitiedot. Ehdotus on perusteltu, vaikka 6 §:n säännöskohtaisiin perusteluihin on pujahtanut virhe. Testamentin toimeenpanijan määräämistä koskeva asia ei ole tuomioistuinasia, se on testamentin tekijän antama määräys kuolinpesän hallinnosta.

Ehdotuksen 5 §:n 2 momentin 23 kohdan mukaan kuolinpesän osakasrekisterin täydentäviin tietoihin on lisättävä tieto perintöosuuden luovutuksesta siihen liittyvine muine tietoineen. Perintöosuuden luovutus ei kuitenkaan lakkauta luovuttajan omaa osakasasemaa pesässä. Perintöosuuden luovutuksensaajalla ja luovuttajalla on kummallakin luovutuksen jälkeen oikeus vaatia perinnönjakoa. Vasta jaossa määritetään lopullisesti se, mitä omaisuutta luovutuksensaaja saa jako-osuutena kuolinpesästä.

Ehdotuksen 5 §:n 3 momentin 30 kohdan mukaan Digi- ja väestötietovirasto tallentaa rekisteriin tiedot perintöveroilmoituksella ilmoitetut tiedot mm. kuolinpesän yhteyshenkilöstä. Perukirjasta erillinen perintöveroilmoitus, joka yksi henkilö tekee kaikkien puolesta, on oikeudellisesti outo. Suomessa ei taida olla yhtään muuta samantyyppistä veroilmoitusta. Ehdotuksen tarkoitus on mahdollistaa rakenteellisesti samanlaisella ilmoituslomakkeella tehtävä automaattinen perintöverotus ja siten nopeuttaa veropäätöksen tekemistä ja vähentää henkilöstä perintöverotusta koskevan päätöksen valmistelussa. Pidän ehdotusta huonona. Jos valtio kerää perintöverotuloa vuodessa noin miljardin, sillä pitää olla varaa siihen, että riittävän ammattitaitoinen henkilöstö huolehtii myös veron keräämisestä koskevasta päätöksenteosta. Tällaisen velvoitteen asettamista yhdelle pesän osakkaalle tai jopa pesän osakspiirin ulkopuoliselle henkilölle ei voida pitää loppuun saakka harkittuna. Ehdotettua kohtaa tulisi muuttaa siten, että mahdollinen tieto kuolinpesän yhteyshenkilöstä voidaan tallettaa perukirjaan tehdyn merkinnän perusteella.

Ehdotuksen 5 §:n 3 momentin 34 kohdan mukaan kuolinpesän osakasrekisteriin merkitään tieto siitä, jos kuolinpesään on määrätty PK 19:1:ssä tarkoitettu pesänselvittäjä. Tämä on hyvinkin ymmärrettävää ja ehdotuksessa on varauduttu myös siihen, että tieto pesänselvittäjämääräyksestä tulee tuomioistuimen ilmoittamana myös viranomaisen tietoon. Jos pesänselvittäjä on kuitenkin saanut väliaikaisen pesänselvittäjämääräyksen, niin toimittamalla itse otteen Digi- ja väestötietovirastolle, viraston tulisi sellaisen ilmoituksen johdosta voi merkitä pesänselvittäjämääräys kuolinpesän osakasrekisteriin.

Kuolinpesän osakasrekisterin maksuista on säädetty lakiehdotuksen 35 §:ssä. Ehdotus rakentuu kustannusperiaatteelle ja maksut on tarkoitus pitää maltillisina. Kun kuitenkin on tiedossa se, että kaksi kolmannesta kuolinpesistä on pieniä ja joukossa on paljon myös ylivelkaisia kuolinpesiä ja sellaisia pesiä, joissa kuolinpesän hallinto ei ole lainkaan käynnistynyt, niin vaarana on, että perittävä maksu laiminlyödään.

Valtion maksuperustelain mukainen maksu on suoraan lain nojalla ulosottokelpoinen. Voiko tällaista maksua, joka aiheutuu automaattisesta tietojen hausta erilaisista rekistereistä, periä sellaiselta kuolinpesältä, joka ei ole ilmoittanut ottavansa käyttöön kuolinpesän osakasrekisteriä? Minusta tämä asia ei ole itsestään selvä. Kuolinpesä ei ole antanut Digi- ja väestötietoviranomaiselle toimeksiantoa tällaisen aineiston kokoamista varten. Maksun periminen kuolinpesältä edellyttäisi sopimussuhdetta kuolinpesän ja Digi- ja väestötietoviraston kesken. Jos kuolinpesän osakas on tilannut itse tarvittavat virkatodistukset perinteistä paperista perukirjaa varten, eikä ole ilmoittanut ottavansa käyttöön kuolinpesän osakasrekisteriä, automaattisesti kerätystä virkatodistusaineistosta tuskin voi laskuttaa kuolinpesää.

Kuolinpesän palvelualustaa koskeva lakiehdotus toisi toteutuessaan mukanaan yhden tavan tallettaa ja hallinnoida kuolinpesän asiakirjoja. Kysymys on ”tarpeellisia tietoja” sisältävien asiakirjojen tallennepalvelusta. Palvelua voisi käyttää vain sellainen kuolinpesä, josta on muodostettu tiedot kuolinpesän osakasrekisteriin. Tarpeellisten asiakirjojen säilytyspalvelua ei ole sen tarkemmin täsmennetty lakiehdotuksessa. Se kattanee esimerkiksi kaikki perittävän pankkitalletusten ja muiden rahalaitosten tiliotteet, testamentit, avioehtosopimukset, kuolinpesän ja perittävän velkoja koskevat tiedot, pesän hallinnosta aiheutuvat laskut, kuolinpesän mahdollisen kirjanpidon, osakassopimukset ja ylisummaan kaiken sen taustainformaation, joka on tarpeen kuolinpesän osakasrekisteriä täydennettäessä.

Käytännössä palvelualusta voi olla toimiva lisä kuolinpesän selvitysjärjestelmään, jos kaikki osakkaat antavat sen käyttöön suostumuksensa tai valtuuttavat kolmannen käyttämään palvelualustaa. Silloin esimerkiksi asianajajan sihteeri voisi käyttää palvelualustaa, jos tietyn kuolinpesän aineistoa kertyy tipoittain pitkä ajan kestäessä. Näin olisi mahdollista muodostaa N.N:n kuolinpesän arkisto palvelualustalle, eikä tietoja olisi enää tarpeen säilyttää kaikilta osin

asianajotoimiston arkistossa. Tämä ei kuitenkaan koske sellaisia asiakirjoja, jotka ovat tarpeen säilyttää alkuperäisinä toimitettavaa perinnönjakoa varten.

Kuolinpesän palvelualustalla olisi mahdollista laatia perukirja ja antaa kuolinpesän ilmoittajan valahtoinen vakuutus ja uskottujen miesten todistus sähköisessä muodossa.

Kuolinpesän palvelualusta on nimitys kuolinpesän asiakirjojen säilytyspalvelulle. Laki kuolinpesän asiakirjojen säilytyspalvelusta ja säilytyspalvelussa talletettavien asiakirjojen julkisuudesta olisi paljon informatiivisempi nimitys tälle uudelle kuolinpesän asiakirjojen pankkiholville. Erityisesti niissä tapauksissa, joissa kuolinpesän osakastietojen täydentäminen edellyttää asiointia vieraan valtion viranomaisten, pankkien ja rahalaitosten kanssa, yksittäisiä tiedusteluja koskevat vastaukset olisi turvallisinta säilyttää kaikkien osakkaiden saatavilla olevassa säilytyspalvelussa. Tietojen kerääminen voi kestää vuosia ja olisi sääli, jos ne katoaisivat ennen kuin päästään toimittamaan varsinaista perinnönjakoa.

Ehdotus kuolinpesän sähköistä asiointia koskevaksi lainsäädännöksi sisältää ehdotuksen perintö- ja lahjaverolain muuttamiseksi. Perintö- ja lahjaverolain 25 §:n muutosehdotuksen mukaan perintöverotusta ei enää tulevaisuudessa toimitettaisi perukirjan sisältämien tietojen perusteella. Perintöveron määrääminen perustuisi kuolinpesän ilmoittajan tekemään perintöveroilmoitukseen. Kuolinpesän ilmoittajan tulisi tehdä perintöveroilmoitus kaikkien verovelvollisten osalta. Tämä muuttaisi radikaalisti kuolinpesän ilmoittajan oikeudellista roolia vallitsevaan oikeustilaan verrattuna. Kuolinpesän ilmoittajasta tulisi eräänlainen epävirallinen verovalmistelija, joka tekisi vahingonkorvausvastuun uhalla omasta ja muiden kuolinpesän oikeudenomistajien puolesta veroehdotuksen. Sellaisen laatiminen edes suurin piirtein oikeasuuntaisesti edellyttää perusteellisia tietoja aviovarallisuus-oikeudesta, perintöoikeudesta, testamenttioikeudesta ja vero-oikeudesta. Käsittääkseni vain harvassa suomalaisessa kuolinpesässä on sellaista henkilöä, joka täyttää nämä edellytykset.

Ehdotettu kuolinpesän ilmoittajan perintöveroilmoitus pakottaisi kuolinpesän ilmoittajan ratkaisemaan itsenäisesti esimerkiksi sen, miten suuri osa perittävän tekemässä testamentissa määräämistään legaatista voidaan lakiosaan oikeutetun perillisen ja velkojen oikeuden estämättä täyttää. Vai voidaanko sitä täyttää ollenkaan. Ja onko perillisellä oikeus saada perintökaaren 8 luvussa tarkoitettua

työhyvitystä perittävän hyväksi tekemästään työstä. Erityisesti tämä hyvitystä koskeva vaatimus on usein perillisten kesken varsin riidanalainen, koska sellaiset perilliset, jotka eivät ole tehneet hyvitykseen oikeuttavaa työtä, vastustavat tai ainakin paljoksuvat hyvitystä vaatineen perillisen esittämää vaatimusta.

Tulkintatilanteita on paljon. Kuolinpesän ilmoittajan perintöveroilmoituksessa olisi pakko ottaa kantaa esimerkiksi siihen, millä tavalla eloonjääneen puolison avio-oikeuden alaisesta omaisuudestaan antama lahja vaikuttaa perillisen arvomääräisen perintöosan suuruuteen laskennallisessa perinnönjaossa ensiksi kuolleen puolison jälkeen. Jos kuolinpesän ilmoittaja ei hallitse ennakkoperintöjärjestelmää, mahdollisuus siitä, että hän ilmoittaa virheellisesti perillisen (laskennallisen) arvomääräisen perintöosan suuruuden, on huomattava. Käsi sydämelle. Tämä kuolinpesän ilmoittajan perintöveroilmoitus on komitean suunnittelema hevonen. Se on yksinkertaisesti kameli ja kaiken lisäksi kolmikyttyräinen. Tällaista velvoitetta toimia toisten puolesta vahingonkorvausvastuun uhalla ei voi asettaa kuolinpesän ilmoittajalle.

Kuolinpesän ilmoittajan oikeudellinen rooli muuttuisi ehdotuksen mukaan täysin toisenlaiseksi, millaiseksi se perintökaarta säädettäessä määritettiin. Alun perin kuolinpesän omaisuuden ilmoitti pesän ilmoittaja ja näin ilmoitetun omaisuuden arvostivat uskotut miehet parhaan ymmärryksensä mukaan. Kuolinpesän ilmoittaja ei millään tavalla ottanut kantaa omaisuuden arvostuskysymyksiin, hänen tehtävänsä on huolehtia nykyisessä järjestelmässä siitä, että pesän omaisuuden laatu ja laajuus ilmoitetaan asianmukaisella tavalla.

Kuolinpesän ilmoittajan vahingonkorvausvastuusta ehdotetaan säädettäväksi laissa kuolinpesän osakasrekisteristä (15 §). On uskottavaa, että jo pelkkä vahingonkorvausvastuun uhka ja se, että kuolinpesän ilmoittajan vastuu ei rajoittuisi vain perukirjassa olevien tietojen vahvistamiseen oikeaksi, vaan se laajentuisi vastuuksi tarkistaa ja täydentää osakasrekisterissä olevat tiedot siltä osin kuin hän on huomannut tiedot virheellisiksi ja puutteellisiksi, vaikuttaa halukkuuteen ilmoittaa kuolinpesä. Ja jos kuolinpesän alkuperäinen ilmoittaja on iäkäs leski, hän voi menettää kykynsä kokonaan toimia pesässä esimerkiksi sen vuoksi, että hänelle on määrätty edunvalvoja tai hänen edunvalvontavaltuutuksensa on aktivoitu.

Ilmoittamisvelvolliselle on ehdotuksessa asetettu verotuksen taustatietojen muistiinpanovelvollisuus (28 b §). Tällaista yksityishenkilölle asetettua velvollisuutta säilyttää ja tallentaa perukirjan tausta-aineisto voidaan pitää vähintäänkin erikoisena. Jos kuolinpesän ilmoittaa eloonjäänyt puoliso, joka on korkeassa iässä, eikä ole digitaitoinen, missä hän tällaista kuolinpesää koskevaa aineistoa oikein pitää tallessa. Hän on puolisonsa kuoleman jälkeen saattanut joutua pitkäaikaiseen laitoshoitoon ja vuokra-asuntonsa irtaimisto on tyhjennetty. Siinä yhteydessä kuolinpesän tietojen tausta-aineisto on toimitettu paperinkeräykseen.

Hallituksen esitys eduskunnalle kuolinpesän sähköistä asiointia koskeva lainsäädännöksi on kunnianhimoinen ja keskeneräinen. Se muuttaisi toteutuessaan hyvin syvällisesti kuolinpesän selvityksen alkuvaiheen menettelysääntöjä. Sitä ei ole lainkaan sovitettu yhteen yksinperimystilanteiden kanssa. Minusta tähän hankkeeseen pitäisi suhtautua pilottihankkeena, joka toteutetaan vaiheittain useamman vuoden aikana. Sen ensimmäisessä vaiheessa olisi mahdollista pyrkiä laatimaan kuolinpesän osakasrekisteri, jonka puutteita voisi täydentää vielä perunkirjoituksen toimittamisen ja perintöveron määräämisen jälkeen. Tähän voisi liittyä erillinen hanke kuolinpesän asiakirjojen säilyttämispalvelusta. Nyt ehdotuksessa käytetty nimitys palvelualusta on niin paperinmakuinen ja epäinformatiivinen, että sitä ei tulisi käyttää lakiehdotuksen jatkovalmistelussa lainkaan. Tässä vaiheessa hylkäisin kokonaan lakiehdotukseen sisältyvät luonnokset kuolinpesän perintöveroilmoituksesta ja säilyttäisin ennallaan nykyisen järjestelmän, jossa kuolinpesän henkilösuhteet ja varallisuussuhteet ilmoitetaan perukirjassa verottajalle.

Helsingissä 15. päivänä tammikuuta 2026

Urpo Kangas

siviilioikeuden professori emeritus

Helsingin yliopisto

